

Փարիզու մէջ առջի հիւրանոցն ու աղքատանոցը շինեց: Ըս բարեպաշտական օրինակին հետեւեցան նաև ուրիշներն այլ ինչուան սրբոյն | ու գու վիճոսի առեւը, որ սուրբ երկրէն դառնալէն ետքը 300 հոգի ազատեց իր զինուորներէն, որոնց Վարսիկնոսները աշուրնին փորեր էին: Թագաւորին աս օրինակին հետեւելով շատ հիւրանոցներ շինուեցան իրեն յաջորդներուն առեւը:

Հայանի չգիտցուիլ թէ սուրբն Պապինոս հինգերորդ դարուն մէջ թէ Սաբինոս պապը եօթներորդ դարուն մէջ հնարեր են զանգակի սովորութիւնը՝ հաւատացեալները եկեղեցին կանչելու համար: Ինչուան ան առեն կոչակ կը գործածէին, որ եկեղեցւոյ սուրբ սպաններուն կարգը կը աւելուէր. անոր համար է որ հիմա զանգակներն ալ կ'օրհնեն: Օ անգակի սովորութիւնը 610^{ին} այնչափ քիչ էր, որ Վլթարիոսի բանակը՝ երբոր պաշարեր էր Սան քաղաքը՝ զանգակներուն ահագին ձայնէն սարսափելով, պաշարումը վերցց ու փախաւ:

Ըխարհքին վրայ ամենէն մեծ զանգակը Սոսրուային մօտ վանքի մը մէջ է, որուն շրջապատն է կ'ըսեն 41 ոտնաչափ, և կը կռէ 1400 կենդինար: Օ անգակին գտնուելէն քիչ տարի ետքը գտնուեցաւ նաև երգիւնը. ասոր ներդաշնակ ձայնը ժողովորդեան ձայնին հետ խառնուելով, արևմտեան եկեղեցւոյ հանդէսները կը փառաւորուէին: Իրոտանդին Իսպրու նիմոս կայսրը Վաղղիացւոց Պեպինոս Թագաւորին երգիւն մը ընծայ ըրաւ 737^{ին}, և ամենէն առաջ Քոմիիէյնի եկեղեցին վայելեց աս գեղեցիկ գիւտը՝ որ արևելքէն եկեր էր: Եւ թերորդ դարէն ինչուան տասուրեքերորդ դարը ամենեւին երգիւն չի նուեցաւ Վաղղիայի մէջ:

( ) գտակար գիւտ մըն է սագի փետուրով գիր գրելը՝ եղէգէ գրչի տեղ:

Ըս գիւտը գտնուելուն պէս՝ մէկէն շատցան աղուոր դրուածներ, ու գիտութիւնները աւելի արագ սկսան տարածուիլ:

Նոս դիտողութիւն մը պէտք է՝ գարերը իրարու հետ չբոթելու համար: Ըս բարբարոսութեան ու տղիտութեան առեւը քիչ մարդիկ ետեւ կ'ըլլային նոր գիւտ գտնելու, և գիւտերը ընդհանրապէս անծանօթ ու արհամարհեալ էին, ինչուան որ նոր գիտուած մը ու հարկաւորութիւն մը զիրենք դուրս չհանէր: Գրեթէ անկարելի է շատ գիւտերուն որոշ ժամանակը իմանալը, թէ ո՞ր առեն հնարուած են, ինչպէս է երգիւնինը՝ որուն վրայ խօսեցանք, հողմաղացքին ու մեծ ժամացոյցներունը, որոնց վրայ վերջը կը խօսինք, որ արևելք գտնուեցան մեծին Վարդոսի առեւը, ու անկէ մէկ քանի հարիւր տարի ետքը բերուեցաւ նաև Վաղղիա:

ՕՐՏԱԿԱՐ ԳՒՒՏԵՐ

Ըջիտաղար շինելու ու պահելու կերպը:

Թիւ որ ազոխաջուրը՝ աղէկ շինուի, ինչուան տարի մը կրնայ դիմանալ. և իրեն թթուութեամբը ոչ միայն շատ կերակուրներ համեմելու կուգայ, հապա նաև զովացուցիլ խմելիքներ շինելու կը գործածուի, որ շատ առողջարար ու ախորժեղի կ'ըլլան երբոր մէջը քիչ մը շաքար ու ջուր խառնես: Իսկ աս ազոխաջուրը շինելուն ու պահելուն կերպը աս է. չհասունցած՝ ազոխը առ, սխտորգուշի մէջ թթութեւ կերպով ծեծէ, ու կուտերը զգուշու կեամբ մէջէն հանի որ գէշ համ չաան. ետքը աս ծեծած ազոխը լաթի մը մէջ դիր ու սխմելով քամէ. անկէ ելած ջուրը շիշերու մէջ լեցու, ետքը առանց բերաննին

1 Մէկ կենդինարը 100 լիար ծանրութիւն ունի:

1 Գործող սուրբ:

զոցելու արեւու մէջ զիր . աշխատեալ .
 րը կը սկսի եփել ու ազատա զերար
 զորս կուտայ : Ս եջ եօթը որ ամեն
 առաւօտ աս շէշերուն վրայ նորէն ա-
 զրիաջուր լեցընելու է , որովհետե
 ան զիրար զորս տալով մէջի լեցու-
 ցածդ կը պակտի . վեց եօթը որէն ետ-
 րը աշխատեալը բարբովին ձերմըկած
 կըլլայ , եփելէն ալ կը զաղրի . ետը
 նորէն քամոցե կ'անջընես՝ զդու շանա-
 ւով որ տակի զիրան ալ մէկտեղ շանց-
 նի . յետոյ շէշերու մէջ կը լեցընես ,
 բերանն ալ մակենիով՝ կը զոցես , շտե-
 մարանը կը դնես՝ հարկուոր ատեն
 զործածելու համար :

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆ
 ԱՇԽԱՏԱԿԱՐԹԻՒԹԻՒՆ
 ՍԵՆՏԵՆԵՐ ԵՒ ԵՂԵԿՆԵՆ :

Կը ՊԱՏՄԵՆ թէ անցեալ դարուն
 անուանի թ ազաւորներէն մէկը՝ Սի-
 րան քաղաքին մայր եկեղեցին աղեկ
 մը զիտելէն ետքը , «Մճա սոխի լե-
 ոք քարէ լեռ մը դարձըր է , ըսաւ :
 Մ խօսքը չափազանց ալ երեւոյ նե՝
 բաւական կը հասկըցընէ թէ որչափ
 ծախք եղած է աս եկեղեցւոյն շինու-
 թեանը համար : Արբէջ ճանապար-
 հորդ մը՝ Սարմարիոնէ փոքրած լեռ
 մըն է ասիկայ , ըսաւ . ինչպէս իմաս-
 տուն Ղինկերացի մ'ալ Սոխտակ լե-
 ուան սառոյցներուն նմանցուց աս տա-
 ճարը : Իրաւ որ Մլղկան լեռներուն
 բուրգերն ու փառաւոր սիւները տես-
 նողը բնուէ վրայ ապշած կը մնայ . նոյն
 պիտի ձեւեր աս եկեղեցւոյս վրայ ալ
 տեսնելով՝ մարդկային արուեստից ու
 յառաջադիմութեանը վրայ կը զար-
 մանայ . աս նմանութիւնը ան ատեն
 ալ աւելի կ'երեւնայ , երբոր զէշերը
 լուսնին լոյսը շէնքին վրայ կը զարնէ :

Արևուն թէ հին ատեն աս եկեղե-
 ցւոյս ու զիմացի հրապարակին տեղը
 Մ թեմասայ մէջէն աս մը ու անի-
 թէ կարան մը կայ եղբ : Մ աջ շէն-
 ցին հան կախիպատասկան եկեղեցի մը
 ու սրբուհւոյն թեկեղի եկեղեցին , որ
 1548^{ին} արուեսցաւ : 1233^{ին} հրապա-
 րակը շինուեցաւ . ասոր ճարտարա-
 պետն եղաւ Մ ճմանէ Ս իսքանթի , ու
 եկեղեցւոյն հիմնարկութեան յիսուն
 ու իրեք տարի առաջ լմնցաւ : Ս ին
 ատենէն Յովհաննէս Ապրեւանցոյ Ս ի
 րան թեմաւում Ս իրանի առջի դքսին
 հարսնիքին ատենը Պետրոս Քեմի-
 նիոյ անունով մէկը սիւնազարդ գա-
 լիթը շինեց , որ ինչուան հիմա իր ա-
 նունովը կը կուտի : Մ ատեն Յով-
 հաննէս Ապրեւանցոյ միտքը դրաւ որ
 մայր եկեղեցի մըն ալ շինէ . ըրած
 արիւնհեղութիւնները անուշաւ ա-
 սով քաւելու յոյս ունէր , փողովդեան
 ալ սիրտը առնելու համար : Եւ իրա-
 ցընէ ասով քիչ մը Ս իրանցոց անհան-
 դարա բնութիւնը զսպուեցաւ , ու
 այնպէս վառուեցան աս եկեղեցին շի-
 նելու որ ամէն կարգի մարդիկ քար
 կը կրէին հիմը ձգելու համար : 1386^{ին}
 մարտ 15^{ին} գուքար առջի քարը դրաւ :
 Մ լեկ կ'ըսէ հիմնական Տեղիսակ-
 ներէն մէկը . «Սեր ատենի մարդիկը
 « այնպիսի բաներու ձեռք կը զարնէն
 « որ կարենան իրենց կենդանութեան
 « ատեն լմնցընել . աս պատճառաւ
 « հիմնական մեր շէնքերը տձե ու
 « խեղճ՝ բաներ են : Ինչ հակառակն
 « մեր նախնիքը հասնական ոգւով
 « շարժած՝ կը ջանային այնպիսի շէն-
 « քեր շինել որ յաւիտեան կարենան
 « զիմանալ . անոր համար հարկ կ'ը-
 « լար որդւոց որդի կտակով աւան-
 « դել՝ որ իրենց նախնեաց սկսած շէն-
 « քը կարենան առաջ տանիլ : Թէ
 « որ այսպէս շմտածէին մեր նախնի-
 « քը , շեմ զիտեր թէ ինչպէս կրնար
 « Ս իրանի գուքա մը համարձակիլ
 « այնպիսի շէնքի մը հիմ դնել որ 400
 « տարի անընդհատ աշխատութեամբ
 « հազիւ կրցաւ լմննալ , ան ալ մի ծ

1 Ս անոր , 2-4-ա :